MEMORANDWM ODDI WRTH Y GWEINIDOG DROS FATERION GWLEDIG

Gorchymyn (Cymhwysedd Deddfwriaethol) Arfaethedig Cynulliad Cenedlaethol Cymru

(Amaethyddiaeth a Datblygu Gwledig) 2008

Cynnig gan y Llywodraeth am Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol ynghylch Diwydiant Cig Coch Cymru

Rhagymadrodd

1. Mae'r Memorandwm hwn wedi'i baratoi a'i osod gerbron yn unol â Rheol Sefydlog (RhS) 22.14. Mae'n gosod y cefndir i'r darpariaethau yn y cynnig amgaeedig gan y llywodraeth am Orchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol (GCD) a fyddai'n rhoi cymhwysedd deddfwriaethol ychwanegol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ("y Cynulliad").

2. Mae adran 95 o Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006 ("Deddf 2006") yn rhoi pŵer i'w Mawrhydi, drwy Orchymyn yn y Cyfrin Gyngor, roi cymhwysedd i Gynulliad Cenedlaethol Cymru ddeddfu drwy Fesur Cynulliad ar faterion penodedig. Caniateir ychwanegu'r materion hyn at Feysydd o fewn Atodlen 5 i Ddeddf 2006. Caiff Mesurau Cynulliad wneud unrhyw ddarpariaeth y gellid ei gwneud drwy Ddeddf Seneddol (ac felly gallant addasu deddfwriaeth sy'n bodoli eisoes a gwneud darpariaeth newydd), o ran materion, yn ddarostyngedig i'r terfynau y darperir ar eu cyfer yn Rhan 3 o Ddeddf 2006. Cyfeirir at Orchymyn yn y Cyfrin Gyngor o dan adran 95 o Ddeddf 2006 fel Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol (GCD) yn y Memorandwm hwn.

3. Byddai'r Gorchymyn Cymhwysedd Deddfwriaethol arfaethedig yn rhoi cymhwysedd deddfwriaethol pellach i Gynulliad Cenedlaethol Cymru, ym maes amaethyddiaeth, pysgodfeydd, coedwigaeth a datblygu gwledig (maes 1 yn Atodlen 5 i Ddeddf 2006). Mae Atodlen 5 o Ddeddf 2006 ynghlwm yn Atodiad 1.

4. Bydd pwerau deddfwriaethol newydd o ran y mater penodedig yn galluogi Llywodraeth y Cynulliad, Aelodau'r Cynulliad a Phwyllgorau'r Cynulliad i ddwyn cynigion ystyrlon gerbron ar gyfer deddfwriaeth, ar ffurf Mesurau, a seilir ar flaenoriaethau ac amserlenni yng Nghymru. Bydd y Mesurau hyn yn destun craffu trylwyr a chymeradwyaeth gan y Cynulliad.

Y Cefndir

5. O ganlyniad i setliadau datganoli 1998, mae amaethyddiaeth wedi ei datganoli i bob un o'r gweinyddiaethau datganoledig yn y DU.

6. Yng Nghymru, o ganlyniad i ddatganoli amaethyddiaeth, mae Gweinidogion Cymru yn arfer pwerau helaeth ym meysydd iechyd a lles anifeiliaid, y polisi amaethyddol cyffredin (o ran taliadau sengl a grantiau at ddatblygu gwledig, gan gynnwys prosesu a marchnata bwyd), coedwigaeth, pysgodfeydd, iechyd planhigion a sgil-gynhyrchion anifeiliaid,

7. Ymhlith pwerau datganoledig Gweinidogion Cymru mae pwerau o dan amryw o Ddeddfau Seneddol gan gynnwys Deddf Amaethyddiaeth 1967, a gynhwysodd ddarpariaethau penodol (diddymwyd rhai ohonynt bellach) sy'n ymwneud â chodi ardollau amaethyddol, hybu a datblygu amaethyddiaeth.

8. Fel cefndir i fater penodol codi ardollau amaethyddol, cyn 2008, casglai a dosbarthai amryw o gyrff DU neu Brydain Fawr ardollau mewn sectorau amaethyddol a garddwriaethol penodol. Un o'r cyrff hynny oedd y Comisiwn Cig a Da Byw ("y CCDB") a sefydlwyd o dan Ddeddf Amaethyddiaeth 1967 a godai ac a gasglai ardoll oddi wrth y sector cig coch ym Mhrydain Fawr. Yn sgil adolygiad yn 2005 o fyrddau codi ardollau amaethyddol a garddwriaethol yn y DU a Phrydain Fawr gan Rosemary Radcliffe ("Adolygiad Radcliffe"), cytunodd gweinyddiaethau'r DU mewn egwyddor i sefydlu un bwrdd ardoll sengl ar gyfer y DU a fyddai'n gorff cyhoeddus anadrannol ac a fyddai'n gweithredu fel cwmni daliannol ar gyfer chwe chwmni sectorol yn cwmpasu cig eidion a chig oen, moch, garddwriaeth, ydau, cynnyrch llaeth a thatws fel ei gilydd. Roedd dibenion y bwrdd ardollau newydd ar gyfer y DU a'i gwmnïau sectorol (yn ôl Adroddiad Radcliffe) i gynnwys cynyddu effeithlonrwydd, cynhyrchiant, marchnata, datblygu a chynaliadwyedd yn sector amaeth y DU, ac roedd y dibenion hynny i'w cyllido o'r ardollau diwydiannol hynny. Awgrymodd Adolygiad Radcliffe fwrdd i'r DU gydag is-gwmnïau sectorol neu mewn perthynas â gofynion penodol oddi wrth Gymru, yr Alban neu Ogledd Iwerddon, y gallu i'r gweinyddiaethau datganoledig greu byrddau ardoll a byrddau hybu i weithredu o fewn eu tiriogaethau eu hunain.

9. Ymgynghorodd Llywodraeth Cynulliad Cymru ar Adroddiad Radcliffe ac ar sut y dylid rhoi darpariaethau Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006 ("Deddf ANChG") ar waith yng Nghymru yn ystod taith gynnar y Mesur drwy Senedd y DU. Casgliad canlyniadau'r ymgynghoriad oedd y bod y diwydiant amaethyddol yng Nghymru yn dymuno cael bwrdd ardoll a hybu cig coch ar wahân ond i fod yn rhan o fwrdd ardollau'r DU ym mhob cyswllt arall. Derbyniodd Llywodraeth y Cynulliad y casgliadau hyn ond penderfynodd y byddai'n well bod y pŵer i godi ardoll o'r sector cig coch yng Nghymru a'i hybu a'i farchnata gael ei roi yn uniongyrchol i Gynulliad Cenedlaethol Cymru (Gweinidogion Cymru bellach), yn hytrach na chreu corff statudol newydd sy'n cael codi ardoll ac ymgymryd â gwaith hybu. Er hynny, oherwydd amseru'r ymgynghoriad nid oedd yn bosibl i bolisi Llywodraeth y Cynulliad gael ei adlewyrchu yn y Mesur ac yn Neddf ANChG a ddeilliodd ohono.

10. O ganlyniad i hynny rhoddodd Deddf ANChG bwerau i'r Ysgrifennydd Gwladol i ddiddymu cyrff neu fyrddau ardoll sydd eisoes yn bodoli ac i greu rhai newydd ac iddynt swyddogaethau trawsffiniol drwy gyfrwng is-ddeddfwriaeth. Hefyd rhoddodd bwerau i Gynulliad Cenedlaethol Cymru (Gweinidogion Cymru bellach), Gweinidogion yr Alban, a'r adran berthnasol yng Ngogledd Iwerddon o ran materion nad oes a wnelont ond â'u priod diriogaethau i greu byrddau i hybu marchnata, datblygu a chynaliadwyedd yn eu priod ddiwydiannau amaethyddol.

11. Polisi cyffredinol Llywodraeth Cynulliad Cymru yw pan fo swyddogaethau yn rhai llywodraethol, naill ai o ran polisi neu o ran cyflenwi gwasanaethau, y dylent aros o fewn Llywodraeth y Cynulliad gan ganolbwyntio ar weithio yn uniongyrchol gyda chleientiaid a chwsmeriaid a rhoi cyflenwi gwasanaethau yng nghalon diwylliant Llywodraeth y Cynulliad. Mae cadw swyddogaethau o fewn Llywodraeth y Cynulliad yn sicrhau atebolrwydd mwy democrataidd a dull mwy effeithlon ac effeithiol o weithio. O ganlyniad, roedd y dewis a roddwyd i Lywodraeth Cynulliad Cymru gan Ddeddf ANChG i greu corff ardoll a hybu/datblygu ar wahân yn hytrach nag ymgymryd â'r swyddogaethau hynny ei hun, yn anfoddhaol.

12. O ganlyniad i hynny, mae Gweinidogion Cymru yn ceisio cael cymhwysedd deddfwriaethol yn y maes hwn i'r Cynulliad Cenedlaethol gyda golwg ar ddwyn Mesur gerbron ar ddatblygu, marchnata a hybu'r diwydiant cig coch yng Nghymru. Gallai'r Cynulliad Cenedlaethol, gyda'r pwerau hyn, roi swyddogaethau hybu/datblygu yn uniongyrchol i Weinidogion Cymru neu ddirprwyo swyddogaethau i gyrff eraill yn y maes hwn. Ar hyn o bryd, ni fyddai hyn yn bosibl gan ddefnyddio'r pwerau o dan Ddeddf ANChG.

13. Rhoddir y fframwaith statudol cyfredol ar gyfer datblygu, marchnata a chynaliadwyedd y sectorau amaethyddol a garddwriaethol yn y DU yng Ngorchymyn Deddf ANChG a Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth. Yng Nghymru, sefydlwyd bwrdd codi ardollau a hybu/datblygu ar gyfer y diwydiant cig coch gan Orchymyn Bwrdd Ardollau Cymru 2008.

14. Mae'r paragraffau a ganlyn yn manylu ar egwyddorion sylfaenol y deddfau hyn a sut y maent yn rhyngweithio â'i gilydd.

Deddf yr Amgylchedd Naturiol a Chymunedau Gwledig 2006

15. Ceir darpariaethau perthnasol Deddf ANChG ym Mhennod 2 o Ran 8)adran 87 ymlaen) ac maent yn cynnwys pwerau ar gyfer yr awdurdod priodol, drwy orchymyn:
    a. sefydlu corff at ddiben neu at ddibenion sy'n dod o fewn adran 88, a
    b. rhoi iddo swyddogaeth neu swyddogaethau sy'n dod o fewn adran 89.

16. O ran materion a oedd yn ymwneud â Chymru, y corff priodol oedd Cynulliad Cenedlaethol Cymru[1] (swyddogaeth a drosglwyddodd i Weinidogion Cymru yn rhinwedd paragraff 30 o Atodlen 11 i Ddeddf Llywodraeth Cymru 2006). Ar gyfer materion sy'n ymwneud â Chymru a Lloegr, neu â chyrff codi ardollau sydd

1 Adran 96(1)(b)

eisoes yn bodoli, yr awdurdod priodol yw'r Ysgrifennydd Gwladol gan weithredu â chymeradwyaeth y Cynulliad Cenedlaethol (Gweinidogion Cymru bellach)

17. Mae adran 88 yn darparu mai dibenion caniatadwy corff (bwrdd) a sefydlir o dan adran 87 yw:

   a. Cynyddu effeithlonrwydd neu gynhyrchiant mewn diwydiant amaethyddol neu ddiwydiant sy'n perthyn i amaethyddiaeth;
   b. Gwella marchnata mewn diwydiant amaethyddol neu ddiwydiant sy'n perthyn i amaethyddiaeth;
   c. Gwella neu ddatblygu gwasanaethau y mae'r diwydiant yn eu darparu neu y mae diwydiant perthynol eu darparu neu y gallent eu darparu i'r gymuned; ac
   ch. Gwella'r ffyrdd y mae diwydiant amaethyddol neu ddiwydiant perthynol yn cyfrannu at ddatblygu cynaliadwy.

18. Mae adrannau 89 i 97 (ac Atodlenni 8 i 10) yn gwneud darpariaeth fanwl bellach sy'n ymwneud â byrddau amaethyddol, y swyddogaethau a ganiateir i fwrdd, pwerau i ddiddymu cyrff ardollau presennol, pwerau'r awdurdod priodol (h.y. pwerau i roi grantiau ac i ddyroddi cyfarwyddiadau rhwymol i fwrdd) a gweithdrefnau gwneud gorchmynion.

19. Mae dau orchymyn wedi cael eu gwneud o dan Ddeddf ANChG:
- Gorchymyn Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth 2008 (OS 2008/576); a
- Gorchymyn Bwrdd Ardollau Cymru 2008 (OS 2008/420 (Cy.39)).

Gorchymyn Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth 2008

20. Mae Gorchymyn Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth 2008 ("Gorchymyn BDAG") yn gymwys i [2]:
   a. y diwydiant cig eidion a defaid yn Lloegr;
   b. y diwydiannau ydau a hadau olew yn y Deyrnas Unedig;
   c. y diwydiant garddwriaeth ym Mhrydain Fawr;
   ch. y diwydiant llaeth ym Mhrydain Fawr;
   d. y diwydiant moch yn Lloegr; a
   dd. y diwydiant tatws ym Mhrydain Fawr

21. O fewn y cwmpas hwn, mae'r Gorchymyn BDAG yn sefydlu corff o'r enw Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth. Dyma ei ddibenion (yn unol adran 88 o Ddeddf ANChG)[3]:
   a. Cynyddu effeithiolrwydd neu gynhyrchiant yn y diwydiant;
   b. Gwella marchnata yn y diwydiant;
   c. Gwella neu ddatblygu gwasanaethau y mae'r diwydiant yn eu darparu neu y gallent eu darparu i'r gymuned; ac
   ch. Gwella'r ffyrdd y mae'r diwydiant yn cyfrannu at ddatblygu cynaliadwy.

2 Erthygl 2 o'r Gorchymyn (cwmpas)
3 Erthygl 3 (Sefydlu Bwrdd Datblygu Amaethyddiaeth a Garddwriaeth)

22. Mae swyddogaethau'r Bwrdd yn unol â'r swyddogaethau y darparwyd ar eu cyfer yn adran 89 o Ddeddf ANChG ac Atodlen 9 iddi. Fe'u rhestrir mewn 20 paragraff yn Atodlen 1 i'r Gorchymyn ac maent yn cynnwys (fel enghreifftiau): hybu neu ymgymryd ag ymchwil wyddonol; darparu neu hybu darpariaeth hyfforddiant ar gyfer y sawl sydd wedi ymgysylltu â'r diwydiant neu sy'n bwriadu ymgysylltu â'r diwydiant; darparu neu hybu darparu hyfforddiant a hybu neu ymgymryd ag ymchwil i wella trefniadau i farchnata a dosbarthu cynhyrchion.

23. Er mwyn darparu gwasanaethau ar gyfer pob diwydiant a gwmpesir gan y Gorchymyn hwn, rhaid i'r BDAG osod ardoll[4].

24. O ran yr ardaloedd daearyddol a grybwyllir yn erthygl 2 o'r Gorchymyn, mae'r Bwrdd yn disodli Cyngor Tatws Prydain, Yr Awdurdod Ydau Cartref, Cyngor Datblygu Garddwriaeth, Y Comisiwn Cig a Da Byw, a'r Cyngor Datblygu Llaeth a ddiddymwyd oll[5].

Gorchymyn Bwrdd Ardollau Cymru 2008

25. O dan Ddeddf ANChG, gwnaed darpariaeth mewn deddfwriaeth Gymreig ar wahân i roi effaith i gasgliad ymgynghoriad Llywodraeth y Cynulliad y dylai fod corff penodol i godi ardollau ar y diwydiant cig coch a'i hybu yng Nghymru. Gan nad yw Gweinidogion Cymru yn cael rhoi pwerau codi ardollau a phwerau hybu/datblygu iddynt hwy eu hunain o dan Ddeddf ANChG, gwnaeth Gweinidogion Cymru Orchymyn Bwrdd Ardollau Cymru 2008 ("Gorchymyn BAC") fel mesur dros dro ar 19 Chwefror 2008. Daeth Bwrdd Ardollau Cymru i fodolaeth ar 20 Chwefror 2008 a dechrau arfer ei swyddogaethau codi ardollau a hybu/datblygu ar 1 Ebrill 2008. Effaith y Gorchymyn hwn oedd cadw hybu a marchnata cig coch o Gymru yng Nghymru.

26. Mae Gorchymyn BAC yn debyg iawn o ran ffurf a chynnwys i'r Gorchymyn BDAG, er bod ei gwmpas yn llawer iawn mwy cyfyngedig, sef y diwydiannau cig eidion, defaid a moch yng Nghymru (h.y. mae'n cau'r bylchau a adawyd gan y Gorchymyn BDAG- gweler paragraff 20 uchod). Mae Gorchymyn BAC yn diffinio'r diwydiannau cig eidion, defaid a moch yn yr un ffordd â'r Gorchymyn BDAG, ond gan ychwanegu "prosesu", sef:

    ystyr "y diwydiant cig eidion a chig oen" yw pob gweithgaredd sy'n rhan o gynhyrchu, marchnata a dosbarthu—

    a. defaid a gwartheg, gan gynnwys cynnal lladd-dai ac arwerthiannau a marchnadoedd defaid a gwartheg;
    b. cig a chynhyrchion cig (heblaw llaeth a chynhyrchion llaeth) oddi wrth defaid a gwartheg;

    ystyr "y diwydiant moch" yw pob un o'r gweithgareddau sy'n rhan o gynhyrchu, marchnata a dosbarthu moch neu gynhyrchion moch, gan gynnwys cynnal lladd-dai ac arwerthiannau a marchnadoedd moch;

    O ran y diwydiannu hyn dibenion Bwrdd Ardollau Cymru yw'r rhai a osodir yng Ngorchymyn BDAG, ac a restrir ym mharagraffau 17 a 21 uchod.

4 Erthygl 6 (Ardollau)
5 Erthygl 17 (Diddymu cyrff sydd eisoes yn bod)

27. At y perwyl hwn, caiff BAC osod ardollau (erthygl 6), caiff weithredu drwy is-gyrff (erthygl 5) ac mae iddo'r un swyddogaethau ag sydd gan y BDAG mewn perthynas â'r diwydiannau cig eidion, defaid a moch yn Lloegr (gweler Atodlen 1).

28. Yn ymarferol, mae Bwrdd Ardollau Cymru wedi dirprwyo llawer o'i swyddogaethau drwy gyfrwng cytundeb dirprwyo i Hybu Cig Cymru (cwmni cyfyngedig drwy warant ac ym mherchnogaeth lwyr Gweinidogion Cymru) ("HCC").

Cwmpas

29. Mae cwmpas yr GCD yn cyd-fynd yn agos iawn â'r darpariaethau perthnasol yn Neddf ANChG ac mae'n atgynhyrchu geiriad adran 88(1) o'r Ddeddf honno (sy'n ymwneud â'r dibenion a ganiateir i 'r Byrddau) o ran y diwydiant cig coch. Rhestrir y dibenion hynny ym mharagraff 17.

30. Byddai'r GCD yn rhoi pŵer i Gynulliad Cenedlaethol Cymru wneud Mesurau o ran y dibenion hynny i'r graddau y maent yn ymwneud â'r diwydiant cig coch yng Nghymru, dibenion y gellir gwneud is-ddeddfwriaeth ar eu cyfer ar hyn o bryd o dan Ddeddf ANChG. Wrth wneud hynny, byddai'r GCD yn rhoi hyblygrwydd i'r Cynulliad Cenedlaethol i drefnu strwythur y gwaith hybu, marchnata a datblygu ar gyfer y sector cig coch yng Nghymru mewn amryw o ffyrdd posibl, gan gynnwys rhoi'r pwerau hynny yn uniongyrchol i Weinidogion Cymru.

31. Yn y GCD, diffinnir "cattle" a "pigs" yn fanwl er mwyn gwneud pethau'n glir. Gan fod gan y term "cattle" amrywiaeth o ddiffiniadau yn y ddeddfwriaeth sydd eisoes yn bodoli, gallai gadael y term hwn heb ei ddiffinio beri amwysedd ynghylch yr anifeiliaid y bwriedir eu cwmpasu gan y term hwn. Ar ben hynny, am fod y term "cattle" wedi ei ddiffinio, heb ddiffiniad pellach, gellid dod i'r casgliad bod y term "pigs" wedi ei fwriadu i fod yn gyfyngedig i foch domestig, cyffredin, tra, mewn gwirionedd, bwriedir i'r term gynnwys baeddod gwyllt a moch fferal eraill.

32. At ddibenion y diffiniad, ystyr "cattle" yw anifeiliaid buchol, gan gynnwys bison a byfflo ac ystyr "pigs" yw anifeiliaid o deulu'r moch gan gynnwys baeddod gwyllt a moch fferal eraill. Nod y diffiniadau hyn yw ceisio dal polisi cig coch Llywodraeth Cynulliad Cymru er mwyn galluogi'r Cynulliad Cenedlaethol i feddu ar y cwmpas angenrheidiol i ymdrin yn llawn â'r sylwedd mewn Mesur yn y dyfodol.

33. Mae'r diwydiant cig coch wedi ei ddiffinio yn yr GCD arfaethedig fel yr holl weithgareddau sydd ynghlwm wrth:
(i) bridio, cadw, prosesu, marchnata a dosbarthu gwartheg, defaid a moch (yn fyw neu'n farw), a
(ii) cynhyrchu, prosesu, marchnata, gweithgynhyrchu a dosbarthu cynhyrchion sy'n dod i raddau helaeth o'r anifeiliaid hynny (ar wahân i laeth a chynhyrchion llaeth, cnu, gwlân a chrwyn).

34. Dewiswyd y geiriau “products derived to any substantial extent from those animals” i adlewyrchu geiriau Deddf ANChG yn agos. Mae'r term "breeding"

hefyd yn adlewyrchu Deddf ANChG (sy'n cyfeirio at "breeding and keeping")").

35. Yn yr un ffordd, dewiswyd y term "manufacturing" a ddefnyddir yn yr GCD gan ei fod yn adlewyrchu geiriad Deddf ANChG yn agos.

36. Er mwyn osgoi amheuaeth, mae'r GCD yn eglur yn ei eiriad bod gwlân cnu a chrwyn yn cael eu heithrio yn benodol. Mae Bwrdd Marchnata Gwlân Prydain yn gweinyddu cynllun marchnata ar gyfer gwlân cnu.

37. Mae'r GCD yn gyson â'r fframwaith deddfwriaethol ehangach a roddir yn Neddf ANChG. Byddai'n rhoi digon o bwerau i Gynulliad Cenedlaethol Cymru i ganiatáu i Weinidogion Cymru gyflawni'r gweithgareddau a gyflawnir gan Fwrdd Ardollau Cymru ar hyn o bryd (sef codi ardoll yn y sector cig coch), ar wahân i unrhyw weithgareddau sy'n cynnwys cnu, gwlân a chrwyn. Y bwriad sylfaenol ar hyn o bryd yw rhoi'r pwerau hynny i Weinidogion Cymru a diddymu BAC drwy is-ddeddfwriaeth. Oherwydd hynny, bwriedir i'r GCD arfaethedig, yn bennaf, fynd i'r afael â materion polisi a godwyd ond nad modd mynd i'r afael â hwy yn ystod taith Mesur ANChG drwy Senedd y DU.

Terfynau daearyddol unrhyw Fesur Cynulliad

38. Mae adran 94 o Ddeddf 2006 yn gwahardd unrhyw Fesur Cynulliad rhag cael effaith ac eithrio o ran Cymru. Mae'n darparu na fydd darpariaeth mewn Mesur Cynulliad yn gyfraith i'r graddau y mae y tu allan i gymhwysedd deddfwriaethol y Cynulliad. Mae darpariaeth y tu allan i gymhwysedd os bydd yn gymwys ac eithrio o ran Cymru, neu os bydd yn rhoi, gosod, addasu neu dynnu swyddogaethau y gellir eu harfer ac eithrio o ran Cymru (neu'n rhoi pŵer i wneud hynny). Mae eithriadau cyfyngedig ar gyfer mathau penodol o ddarpariaethau atodol, er enghraifft, darpariaeth sy'n briodol i wneud darpariaethau'r Mesur yn effeithiol, darpariaeth sy'n galluogi darpariaethau'r Mesur i gael eu gorfodi a darpariaeth sy'n gwneud diwygiadau canlyniadol i ddeddfwriaeth arall.

39. Mae'r cyfyngiad sy'n ymwneud â swyddogaethau ac eithrio o ran Cymru yn gwahardd y Cynulliad rhag pasio unrhyw Fesur sy'n rhoi i Weinidogion Cymru, awdurdodau lleol Cymru neu unrhyw awdurdod cyhoeddus arall, swyddogaethau nad ydynt yn perthyn i Gymru.

Swyddogaethau Gweinidogion y Goron

40. Nid yw'r Gorchymyn arfaethedig hwn ynddo'i hun yn ceisio addasu na thynnu oddi ar unrhyw un o Weinidogion y Goron unrhyw swyddogaethau sydd ganddo. Yn rhinwedd Rhan 2 a Rhan 3 o Atodlen 5 i'r Ddeddf, ni chaiff y Cynulliad drwy Fesur newid swyddogaethau unrhyw un o Weinidogion y Goron heb gydsyniad Ysgrifennydd Gwladol Cymru. O ran unrhyw gynigion yn y dyfodol a all effeithio ar swyddogaethau Gweinidogion y Goron, ymgynghorir ag Adrannau priodol o Lywodraeth y DU a cheisir dod i gytundeb ar unrhyw gynigion yn y dyfodol i newid neu addasu'r swyddogaethau hynny.

41. Yr Ysgrifennydd Gwladol fydd yr awdurdod priodol o hyd at ddibenion Deddf ANChG o ran cyrff trawsffiniol sy'n codi ardollau, er ni chaiff yr Ysgrifennydd

Gwladol weithredu ar faterion trawsffiniol ond gyda chymeradwyaeth pob awdurdod datganoledig priodol (fel sy'n briodol).

Y Casgliad

42. Am y rhesymau a amlinellir uchod, mae Llywodraeth Cynulliad Cymru yn cynnig bod cymhwysedd deddfwriaethol Cynulliad Cenedlaethol Cymru yn cael ei estyn yn unol â'r GCD arfaethedig y mae'r Memorandwm Esboniadol hwn yn ymwneud ag ef.

Elin Jones
Y Gweinidog dros Faterion Gwledig

Gorffennaf 2008

YR ATODIAD

CYFIEITHIAD I'R GYMRAEG ER GWYBODAETH YW HWN
AC NID OES IDDO RYM CYFREITHIOL

DEDDF LLYWODRAETH CYMRU 2006

ATODLEN 5 MESURAU'R CYNULLIAD

Adran 94

Rhan 1 Materion

Maes 1: amaethyddiaeth, pysgodfeydd, coedwigaeth a datblygu gwledig

Maes 2: henebion ac adeiladau hanesyddol

Maes 3: diwylliant

Maes 4: datblygu economaidd

Maes 5: addysg a hyfforddiant

[*Mater 5.1*

Darpariaeth am y categorïau o ysgol y caniateir eu cynnal gan awdurdodau addysg lleol.

Mater 5.2

Darpariaeth am sefydlu a chau ysgolion a gynhelir gan awdurdodau addysg lleol, eu newid o'r naill gategori i'r llall a'u newid mewn agweddau eraill.

Mater 5.3

Darpariaeth am dderbyn disgyblion i ysgolion a gynhelir gan awdurdodau addysg lleol.

Mater 5.4

Darpariaeth am y cwricwlwm mewn ysgolion a gynhelir gan awdurdodau addysg lleol.

Mater 5.5

Darpariaeth am fynychu'r ysgol, ymddygiad disgyblion yn yr ysgol, disgyblaeth ysgol a gwahardd disgyblion o'r ysgol (gan gynnwys dyletswyddau rhieni mewn cysylltiad â'r materion hynny).

Mater 5.6

Darpariaeth am wneud trefniadau i ddarparu addysg ar gyfer pobl mewn oedran ysgol gorfodol a waharddwyd o ysgolion neu na fyddent am unrhyw reswm arall yn cael addysg addas fel arall.

Mater 5.7

Darpariaeth am yr hawl i gael addysg gynradd, uwchradd a phellach ac i gael hyfforddiant.

Mater 5.8

Darpariaeth am ddarparu gwasanaethau a fwriedir i annog, galluogi neu gynorthwyo pobl—

(a) i gymryd rhan yn effeithiol mewn addysg neu hyfforddiant,

(b) i gymryd mantais o gyfleoedd i gael cyflogaeth, neu

(c) i gymryd rhan yn effeithiol ym mywyd eu cymuned.

Mater 5.9

Darpariaeth am fwyd a diod a ddarperir ym mangre'r ysgol neu a ddarperir ar gyfer plant mewn man lle y cânt eu haddysg neu eu gofal plant.

Mater 5.10

[Darpariaeth am deithio gan bobl sy'n teithio i leoedd lle y maent yn cael addysg neu hyfforddiant ac oddi yno.

Mae'r mater hwn yn gymwys i—

(a) pobl sy'n cael addysg feithrin, gynradd, uwchradd neu bellach neu hyfforddiant;

(b) pobl a ddisgrifir ym mater 5.17 sy'n cael addysg uwch.

Nid yw'r mater hwn yn cynnwys unrhyw un o'r canlynol—]

(a) rheoli'r defnydd o gerbydau modur ar ffyrdd, eu gwneuthuriad a'u cyfarpar a'r amodau na chaniateir eu defnyddio felly odanynt;

(b) tramgwyddau traffig ffyrdd;

(c) trwyddedu gyrwyr;

(ch) hyfforddiant gyrru;

(d) yswirio cerbydau modur;

(dd) oriau gyrwyr;

(e) rheoli traffig ar ffyrdd arbennig, croesfannau i gerddwyr, arwyddion traffig a therfynau cyflymder;

(f) trwyddedu gweithredwyr gwasanaethau cerbydau cyhoeddus;

(ff) darparu a rheoli gwasanaethau rheilffyrdd, ar wahân i gymorth ariannol—

(i) nad yw'n ymwneud â chludo nwyddau,

(ii) nas gwneir mewn cysylltiad â gorchymyn gweinyddu rheilffordd, a

(iii) nas gwneir mewn cysylltiad â Rheoliad y Cyngor (EEC) 1191/69 fel y'i diwygiwyd gan Cyngor Rheoliad (EEC) Rhif 1893/91 ar rwymedigaethau gwasanaeth cyhoeddus mewn cludiant;

(g) diogelwch cludiant;

(ng) llongau, ar wahân i gymorth ariannol ar gyfer gwasanaethau llongau i Gymru, o Gymru neu yng Nghymru;

(h) hawliau a rhyddidau mordwyo, ar wahân i reoli gwaith a all rwystro neu beryglu mordwyaeth;

(i) safonau technegol a safonau diogelwch llestrau;

(j) harbyrau, dociau, glanfeydd a llithrffyrdd i gychod ar wahân i'r rheini a ddefnyddir neu y mae'n ofynnol eu cael yn gyfan gwbl neu yn bennaf ar gyfer cysylltiadau rhwng mannau yng Nghymru;

(l) cofrestru gwasanaethau bysiau lleol a chymhwyso a gorfodi amodau rheoli traffig ynghylch y gwasanaethau hynny.

[*Mater 5.11*

Darparu ar gyfer ac mewn cysylltiad â sicrhau darpariaeth cyfleusterau ar gyfer addysg ôl-16 neu hyfforddiant.

Mater 5.12

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â sefydlu a diddymu—

(a) sefydliadau sy'n ymwneud â darparu addysg bellach, a

(b) cyrff sy'n rhedeg y cyfryw sefydliadau,

gan gynnwys yr amgylchiadau pan fydd sefydliad addysgiadol yn dechrau neu yn peidio ag ymwneud â darparu addysg bellach.

Darpariaeth ynghylch—

(a) rhedeg a swyddogaethau'r cyfryw sefydliadau a chyrff sy'n rhedeg y cyfryw sefydliadau;

(b) eiddo, hawliau a rhwymedigaethau'r cyfryw sefydliadau a chyrff sy'n rhedeg y cyfryw sefydliadau;

(c) eiddo a ddelir gan unrhyw berson at ddibenion y cyfryw sefydliad;

(ch) llywodraethiant a staff y cyfryw sefydliadau.

Mater 5.13

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â sicrhau cydlafurio—

(a) rhwng cyrff sy'n rhedeg sefydliadau sy'n ymwneud â darparu addysg bellach, neu

(b) rhwng un neu ragor o'r cyfryw gyrff a phersonau neu gyrff eraill ac iddynt swyddogaethau sy'n ymwneud ag addysg neu hyfforddiant yng Nghymru,

gan gynnwys, yn benodol, ddarpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â sefydlu cyrff at ddiben cyflawni swyddogaethau ar ran un neu ragor o bersonau neu gyrff sydd â rhan mewn trefniadau cydlafurio.

Mater 5.14

Darparu adnoddau ariannol ar gyfer ac mewn cysylltiad â—

(a) addysg neu hyfforddiant a ddarperir gan sefydliadau sy'n ymwneud â darparu addysg bellach;

(b) addysg ôl-16 neu hyfforddiant a ddarperir mewn dull heblaw gan y cyfryw sefydliadau;

(c) gwneud ymchwil sy'n ymwneud ag addysg neu hyfforddiant sy'n dod o fewn paragraff (a) neu (b).

Mater 5.15

Arolygu—

(a) addysg neu hyfforddiant a ddarperir gan sefydliadau sy'n ymwneud â darparu addysg bellach;

(b) addysg ôl-16 neu hyfforddiant a ddarperir mewn dull heblaw gan y cyfryw sefydliadau;

(c) hyfforddi athrawon a chynorthwywyr addysgu arbenigol ar gyfer ysgolion;

(ch) gwasanaethau o'r mathau a grybwyllir ym mater 5.8.

Mater 5.16

Darparu cyngor a gwybodaeth mewn cysylltiad ag astudiaethau a gwneud astudiaethau mewn perthynas ag unrhyw un neu ragor o'r mathau o addysg, hyfforddiant neu wasanaethau a grybwyllir ym mater 5.15.]

[*Mater 5.17*

Addysg a hyfforddiant ar gyfer—

(a) pobl sydd anhawster dysgu mwy na mwyafrif y bobl o'r un oedran â'r bobl hynny;

(b) pobl sydd â, neu a fu â—

(i) nam corfforol neu feddyliol, neu

(ii) cyflwr iechyd sy'n gwaethygu (fel canser, sglerosis ymledol neu heintiad HIV) pan fo mewn cyfnod lle nad oes nam corfforol na nam meddyliol.

Nid yw'r mater hwn yn cynnwys trefniadau i bobl deithio i'r lleoedd lle y maent yn cael addysg neu hyfforddiant ac yn ôl.]

Dehongli'r maes hwn

[Yn y maes hwn—

[ystyr "addysg feithrin" yw addysg sy'n addas i blant nad ydynt wedi cyrraedd oedran ysgol gorfodol;]

ystyr "addysg ôl-16" yw—

(a) addysg (heblaw addysg uwch) sy'n addas o ofynion pobl sydd uwchlaw oedran ysgol gorfodol, a

(b) gweithgaredd amser hamdden wedi ei drefnu sy'n gysylltiedig â'r cyfryw addysg;

ystyr "hyfforddiant ôl-16" yw—

(a) hyfforddiant sy'n addas o ofynion pobl sydd uwchlaw oedran ysgol gorfodol, a

(b) gweithgaredd amser hamdden wedi ei drefnu sy'n gysylltiedig â'r cyfryw hyfforddiant.

Mae cyfeiriadau yn y maes hwn at sefydliad sy'n ymwneud â darparu addysg bellach yn gyfeiriadau at sefydliad addysgol, heblaw ysgol neu sefydliad o fewn y sector addysg uwch (o fewn ystyr Deddf Addysg Bellach ac Uwch) a gynhelir (p'un ai at y diben hwnnw yn unig ai peidio) at ddiben darparu addysg bellach.]

Mae i ymadroddion a ddefnyddir yn y maes hwn ac yn Neddf Addysg 1996 yr un ystyr yn y maes hwn ag yn y Ddeddf honno.]

Maes 6: yr amgylchedd

Maes 7: gwasanaethau tân ac achub a hybu diogelwch rhag tân

Maes 8: bwyd

Maes 9: iechyd a gwasanaethau iechyd

[*Mater 9.1*

Darpariaeth ar gyfer, ac mewn cysylltiad â darparu iawn heb droi at achos sifil o dan amgylchiadau, o dan gyfraith Cymru a Lloegr, pan fo atebolrwydd cymwys mewn camwedd yn codi mewn cysylltiad â darparu gwasanaethau (yng Nghymru neu yn rhywle arall) fel rhan o'r gwasanaeth iechyd yng Nghymru.

Dehongli'r maes hwn

Yn y maes hwn—

mae "anaf personol" yn cynnwys unrhyw glefyd ac unrhyw amhariad ar iechyd corfforol neu feddyliol person;

ystyr "atebolrwydd cymwys mewn camwedd" yw atebolrwydd mewn camwedd sy'n ddyledus o ran anaf personol neu golled neu o ganlyniad i anaf personol neu golled sy'n codi o dordyletswydd gofal neu mewn cysylltiad â thordyletswydd gofal sy'n ddyledus i unrhyw berson mewn cysylltiad â diagnosiad o salwch, neu mewn cysylltiad â gofal neu driniaeth unrhyw glaf.

mae i "claf" yr un ystyr ag sydd iddo yn y Ddeddf honno;

ystyr "y gwasanaeth iechyd yng Nghymru" yw'r gwasanaeth iechyd a barheir o dan adran 1(1)o Ddeddf y Gwasanaeth Iechyd Gwladol (Cymru) 2006;

mae i "salwch" yr un ystyr ag sydd iddo yn y Ddeddf honno;

Maes 10: priffyrdd a chludiant

Maes 11: tai

Maes 12: llywodraeth leol

[*Mater 12.1*

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad ag—

(a) cyfansoddiad prif ardaloedd newydd a diddymiad neu addasiad prif ardaloedd sydd eisoes yn bodoli, a

(b) sefydliad cynghorau ar gyfer y prif ardaloedd newydd a diddymiad prif gynghorau sydd eisoes yn bodoli.

Ystyr "prif ardal" yw bwrdeistref sirol neu sir yng Nghymru, ac ystyr "prif gyngor" yw cyngor ar gyfer prif ardal.

Mater 12.2

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad ag—

(b) y weithdrefn ar gyfer gwneud is-ddeddfau a'u dwyn i rym, a

(b) gorfodi is-ddeddfau.

Ystyr "is-ddeddfau" yw deddfau mewn dosbarth y caiff Gweinidogion Cymru eu cadarnhau (ond y mae'r ddarpariaeth y caniateir ei gwneud yn cynnwys darpariaeth i ddileu'r gofyniad am gadarnhad).

Mater 12.3

Unrhyw un neu ragor o'r canlynol—

(a) yr egwyddorion sydd i lywodraethu ymddygiad aelodau o awdurdodau perthnasol,

(b) codau ymddygiad ar gyfer y cyfryw aelodau,

(c) rhoi swyddogaethau i unrhyw berson sy'n ymwneud â hybu neu gynnal safonau uchel o ymddygiad yn y cyfryw aelodau (gan gynnwys sefydlu cyrff sydd i fod â'r swyddogaethau hyn),

(ch) gwneud neu drin honiadau bod aelodau (neu cyn aelodau) o awdurdodau perthnasol wedi torri safonau ymddygiad, gan gynnwys yn benodol—

(i) ymchwilio i'r cyfryw honiadau a dyfarnu arnynt ac adroddiadau ar ganlyniad yr ymchwiliadau,

(ii) y camau y caniateir eu cymryd pan geir bod toriadau wedi digwydd,

(d) codau ymddygiad ar gyfer cyflogeion awdurdodau perthnasol.

At ddibenion y mater hwn—

mae i "awdurdod perthnasol" yr un ystyr ag sydd iddo yn Rhan 3 o Ddeddf Llywodraeth Leol 2000, ond ac eithrio ym mharagraff (d) nid yw'n cynnwys awdurdod heddlu,

mae "aelod" yn cynnwys aelod cyfetholedig o fewn ystyr y Rhan honno.

Mater 12.4

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â strategaethau cynghorau sir a chynghorau bwrdeistrefi sirol i hybu neu wella llesiant economaidd, cymdeithasol neu amgylcheddol eu hardaloedd neu gyfrannu at sicrhau datblygu cynaliadwy yn y Deyrnas Unedig, gan gynnwys darpariaeth sy'n gosod gofynion mewn cysylltiad â'r cyfryw strategaethau ar bersonau eraill ac iddynt swyddogaethau o natur gyhoeddus.

Mater 12.5

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad ag—

(a) gwneud trefniadau gan awdurdodau Cymreig perthnasol i sicrhau gwelliant yn y ffordd y mae eu swyddogaethau yn cael eu harfer,

(b) gwneud trefniadau gan awdurdodau Cymreig perthnasol ar gyfer cynnwys, wrth iddynt arfer eu swyddogaethau, bobl sy'n debygol o gael eu heffeithio gan yr arferiad o swyddogaethau neu sy'n debygol o fod â buddiant ynddynt, a

(c) asesu ac arolygu perfformiad awdurdodau Cymreig perthnasol wrth iddynt arfer eu swyddogaethau.

Mae'r canlynol yn "awdurdodau Cymreig perthnasol"—

(a) cyngor sir, cyngor bwrdeistref sirol neu gyngor cymuned yng Nghymru,

(b) awdurdod Parc Cenedlaethol ar gyfer Parc Cenedlaethol yng Nghymru,

(c) awdurdod tân ac achub a gyfansoddwyd gan gynllun o dan adran 2 o Ddeddf Gwasanaethau Tân ac Achub 2004 neu gynllun y mae adran 4 o'r Ddeddf honno yn gymwys,

(ch) corff codi ardoll o fewn ystyr adran 74(1) o Ddeddf Cyllid Llywodraeth Leol 1988 mewn cysylltiad â hi yr oedd y cyngor sir neu'r awdurdod codi taliadau y cyfeirir ato yn adran 74(1)(b) o'r Ddeddf honno yn gyngor neu'n awdurdod ar gyfer ardal yng Nghymru,

(d) corff y mae adran 75 o'r Ddeddf honno yn gymwys (ardollau arbennig) ac a fu o ran y flwyddyn ariannol a ddechreuodd yn 1989 â'r pŵer i godi ardreth drwy gyfeirio at eiddo yng Nghymru.]

Maes 13: Cynulliad Cenedlaethol Cymru

Mater 13.1

Creu a rhoi swyddogaethau i swyddfa neu gorff ar gyfer ac mewn cysylltiad ag ymchwilio i gwynion am ymddygiad aelodau Cynulliad ac adrodd ar ganlyniad yr ymchwiliadau hynny i'r Cynulliad.

Mater 13.2

Rhoi swyddogaethau i Gomisiwn y Cynulliad ar gyfer ac mewn cysylltiad â hwyluso arfer gan y Cynulliad ei swyddogaethau (gan gynnwys darparu i'r Cynulliad yr eiddo, y staff a'r gwasanaethau sy'n ofynnol at ddibenion y Cynulliad).

Mater 13.3

Darparu ar gyfer ac mewn cysylltiad â thalu cyflogau, lwfansau, pensiynau ac arian rhodd i neu o ran aelodau Cynulliad, y Prif Weinidog, unrhyw un o Weinidogion Cymru a benodwyd o dan adran 48, y Cwnsler Cyffredinol ac unrhyw un o Ddirprwy Weinidogion Cymru.

Mater 13.4

Darparu ar gyfer ac mewn cysylltiad â chreu a chynnal cofrestr o fuddiannau aelodau Cynulliad a'r Cwnsler Cyffredinol.

Mater 13.5

Darparu am ystyr geiriau ac ymadroddion Cymraeg mewn -

(a) Mesurau'r Cynulliad,

(b) is-ddeddfwriaeth a wneir o dan Fesurau'r Cynulliad, ac

(c) is-ddeddfwriaeth nas gwneir felly ond a wneir gan Weinidogion Cymru, y Prif Weinidog neu'r Cwnsler Cyffredinol.

Mater 13.6

Darpariaeth ar gyfer ac mewn cysylltiad â gweithdrefnau i ymdrin â Mesurau Cynulliad preifat arfaethedig, gan gynnwys, yn enwedig—

(a) gweithdrefnau ar gyfer gwrando ar hyrwyddwr a gwrthwynebwyr Mesurau Cynulliad preifat arfaethedig,

(b) y personau a gaiff gynrychioli'r hyrwyddwyr a'r cynrychiolwyr hynny, a'r cymwysterau y mae'n rhaid i'r bobl hynny feddu arnyn nhw,

(c) pennu ffioedd ar gyfer ac mewn cysylltiad â hyrwyddo Mesurau Cynulliad preifat arfaethedig, ac

(ch) asesu'r costau yr eir iddynt mewn cysylltiad â Mesurau Cynulliad preifat arfaethedig.

Maes 14: gweinyddiaeth gyhoeddus

Maes 15: lles cymdeithasol

Mater 15.1

Ffioedd a godir gan awdurdodau lleol am wasanaethau gofal cymdeithasol a ddarperir neu a sicrheir ganddynt a thaliadau ar gyfer unigolion ag anghenion sy'n ymwneud â'u llesiant fel bod modd iddynt hwy, neu i'r personau sy'n gofalu amdanynt, sicrhau gwasanaethau gofal cymdeithasol i ddiwallu'r anghenion hynny.

Nid yw'r mater hwn yn cynnwys unrhyw un o'r canlynol—

- (a) cynnal plant;
- (b) credydau treth;
- (c) budd-dal plant a lwfans gwarcheidwad;
- (ch) nawdd cymdeithasol;
- (d) cronfeydd byw'n annibynnol;
- (dd) motability.

Dehongli'r maes hwn

Yn y maes hwn—

ystyr "awdurdodau lleol" ("local authorities") yw cynghorau'r siroedd neu'r bwrdeistrefi sirol yng Nghymru;

ystyr "gwasanaethau gofal cymdeithasol " ("social care services") yw unrhyw un o'r canlynol a ddarperir mewn cysylltiad â lles unrhyw berson: gwasanaethau gofal dibreswyl ; cyngor, cwnsela neu wasanaethau adfocatiaeth; neu unrhyw gymorth arall ;

ystyr “lles” (“well-being”), mewn perthynas ag unigolion, yw lles cyn belled ag y mae a wnelo ag unrhyw un o'r canlynol—

(a) iechyd corfforol ac iechyd meddwl a llesiant emosiynol;

(b) amddiffyn rhag niwed ac esgeulustod;

(c) addysg, hyfforddiant a hamdden;

(ch) y cyfraniad a wneir ganddynt i gymdeithas;

(d) llesiant cymdeithasol ac economaidd;

(dd) diogelu eu hawliau.

Maes 16: chwaraeon a hamdden

Maes 17: twristiaeth

Maes 18: cynllunio gwlad a thref

Maes 19: dŵr ac amddiffyn rhag llifogydd

Maes 20: y Gymraeg